

Ühe armastuse lugu kirjades

Raimond Valgre kirjavahetusest Niina Vassiljevaga

Meie ühe armastatuima lauluhelilooja Raimond Valgre sünnist möödus 7. oktoobril üheksakümmend viis aastat. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi arhiivis on hulk koopiaid Valgre kirjadest praegugi Peterburis elavale inglise filoloogile Niina Vassiljevale, kirjutatud ajavahemikul märts 1944 – oktoober 1949. Kirjad olid Valgre elu ja tegevust põhjalikult uurinud Heino Avarsoo (1920–2002) valduses ja koos muu põhjaliku materjaliga andis kirjade koopiad muuseumile üle tema lesk Maimu.

Kahe noore inimese kiindumus oli nii suur, et mitmel ajavahemikul vahetati kirju lausa iga päev. Kokku said noored aga vaid kolm korda: üks kord 1944. aastal Leningradis ja kaks korda 1947. aastal, kui Niina käis Tallinnas Valgret külastamas.

1944. aasta varakevad. Raimond Valgre oli seljataga ränk raske sõjateekond tagalas ja sõjatandril – algul mobiliseerituna tööpataljonis Siberi põhjaosas Kotlases, siis Arhangelskis, siis jälle idas Tšebarkulis, edasi Eesti diviisis rindepillimehena, kuni Velikije Luki lahingupõrguni välja. 1944. aasta varakevadel oldi Leningradis Eesti korpuse džässorkestriga. Toimus väeosa-devaheline isetegevuskonkurss-ülevaatus, mitme kontserdiga esineti ka hotellis Oktjabrskaja, kus tol ajal resideerus Eesti valitsus.

Orkestrimehed peatusid Leningradi rinde jaotuspunktis Fontanka tänav 90, vanaaegses kolmekorruselises kasarmus. Samas majas asus nn majandusruud – ligi kolmkümmend noort naist, kes teenindasid rinde jaotuspunkti, olid saabuvate sõdurite registreerijad, meditsiiniõed, majandustöölised. Ühel veebruarilõpu õhtul toimus Eesti džässorkestri ruumides improviiseeritud tantsuõhtu-ball, osalejaiks eesti pillimehed ja majandusruudu neiud. Mõne

1993. aastal kohtusid päris-Niina ja mängu-Raimond, ehk Rain Simmul, kes mängis Valgret filmis "Need vanad armastuskirjad".

FOTO TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUM

aja pärast see ball kordus ja siis Raimond Valgre ja Niina Vassiljeva kohtusidki.

Eesti Raadiotele antud intervjuus kirjeldas Niina Vassiljeva seda kohtumist niiviisi: [---] *Tantsides oli mul kogu aeg tunne, et keegi mind pidevalt jälgib. Siis, kui ma teda märkasin, meie pilgud kohtusid, ta tõusis ja tuli minu juurde. Ta hakkas minuga tantsima ja nii me tutvusime. Selgus, et me mõlemad võime rääkida ja aru saada teineteisest vaid inglise keeles. Mina alustasin sel ajal inglise keele õppimist, tema rääkis päris so-ravalt. Olime väga rõõmsad, et leidsime "ühise keele". Sellel õhtul me enam teineteisest ei lahkunud. Alguses tantsisime, siis läksime koridori. Seisime seal akna all hommikuni, aga hommikul pidi ta ära sõitma... Ja oligi kõik. Me ainult lubasime, et kirjutame teineteisele kohe.*

Nii algas viis aastat kestnud liigutav armastuslugu kirjades. Kirju kirjutati enamasti inglise keeles, sõjaväe tsensuuri karmistudes ka vene keeles.

Esimene Raimondi kiri on kirjutatud Ranalovos 3. märtsil 1944: *Kallis Niina! [---] Täna on väga ilus ilm – päike paistab eredalt ja kevadiselt. Kuid ikkagi on mu süda raske, sest pidin Teist nii kiiresti lahkuma. [---] Tahtsin teile nii palju öelda, kuid siis ei tulnud mitte midagi meelde. Nüüd, kirja teel tundub võimatu rääkida nii õrnadest asjadest.*

Igatahes ma loodan, et kohtume uuesti ja veedame koos veel palju kauneid minutiliseid. Võimalik, et see saab olema õige pea – aga kui mitte, siis, pärast sõja lõppu. [---]

Parimate soovidega – siiralt Teie Raimond.

Järgmises kirjas kirjeldab Raimond, kuidas temast sai muusikamees:

[---] *Elasime Tallinnas. Peaaegu pool oma elust õppisin koolis, hiljem tehnikakoolis. Samal ajal leiutati Inglismaal muu hulgas swingmuusika, mis huvitas mind märksa rohkem kui kõik muu, ja tuli välja, et sellest saigi mu elukutse.*

[---] *Naljakas, saime nii vähe koos olla, kuid rõõm nendest mõnest hetkest jälgib mind kogu aeg... On see armastus? Armastus esimesest pilgust?*

Vahel leian end unistamas Teist, kallist, kuidas me tulevikus kohtume, tunneme rõõmu ja püüame koos võita raskused "elu konarlikul teel". [---].

Palun ärge naerge minu üle – muidugi on unistav sõdur veidi naljakas. Igatahes olen suur unistaja ja... südamega muusik. Kogu muusika on ju unistus... igatsus kellegi järele... Teie võiksite olla minu jaoks see "keegi". – kas tahaksite? Suudlusi – Raimond.

Ikka ja jälle meenutab Raimond nende esimest kohtumist:

[---] *Ega ma ei unustanud teile Teile tookord öelda, kuidas ma teid jumaldan? Kui ma nägin Teid tantsimas, siis tundsin, et olete just see tüdruk, kellest olen alati unistanud... Olite nii kaunis ja õrn teistega võrreldes [---].*

Tean, et iga möödunud päev tuletab mulle uuesti meelde meie lühikest kohtumist, iga teie kirja rida värskendab mu mälestusi. Iga sõna Teie kirjades kuulen ma nii nagu Te so- sistaksite neid mulle kõrva, tookord... [---]

5. mai kirjast:

Mu kallist hea Niina! (Mai)pühad veetsime kenasti: andsime palju kontserte. Ja alati, kui mängisime minu tangot "Nii pea ma sinu juurde veel ei saabu" (mida tänapäeval tunneme nime all "Peagi saabun tagasi su juurde" – autori märkus), meenusite mulle Teie. [---]

Momendil on mul palju tööd – pean kogu oma muusika uuesti orkestreerima, kuna toodi palju uusi pille. Nüüd on meil 4 saksofoni ja 3 trompetit – ilus suur band – ja minu jaoks tähendab see ainult kirjutada ja kirjutada... On väga põnev kuulata, kui poisid esimest korda mängivad lugu, mille ma alles valmis kirjutasin. Mulle on see iga kord suur nauding. [---] Küsite, kes on minu lemmikheliloojad – need on Chopin ja Liszt. Kuid ma olen ka suur ameerika jazzmuusika austaja ja sellepärast on mu lemmikheliloojad vägagi erinevad – ka niisugused me-

hed nagu Ray Noble ja George Gershwin!

Ma loodan, et Te ei hakka sellepärast muretsema, et mul on nii neetud halb maitse! [---]

Muidugi oli Teil palju muret ja hoolt kui Te ema oli haige. Ma loodan, et ta saab kiiresti terveks. Pealegi on tal ju nii hea põetaja – Teie!

See kõik tõi mulle meelde ka minu enda kallid vana ema. Mul on ikka veel silme ees, kuidas ta seisis väraval, kui ma viimast korda kodunt lahkusin. [---] Ta oli vapper, kuid ise vaatas kogu aeg hoopis teisele poole, et mitte näha, kuidas ma lähen ja et mitte puhkeda nutma... Juba kolm aastat ei tea ma temast midagi. Ja see on suur küsimus, kas ma näen oma kallist vana ema veel elavana?! Kuid loodame, et kõik lõpeb kenasti ja et kõige raskem on juba möödas. [---]

22. juunil:
[---] *Teil on väga hea ema, nii nagu minulgi. Oma lapsele on ema alati hea. Isa võib olla karm, vahel isegi julm, kuid ema mitte iialgi...*

See toob mulle meelde jõulud, mul olin kaugel põhjas (Kotlases – autor). Mängisin laulu "Ema süda" ja kõik need suured mehed ümberringi nutsid nagu väikesed lapsed. [---] Ei ole võimatu, et suurele armastusele ei tähenda kaugused ka midagi, suurt armastust tunned ka üle kauguste.

Kas teate – kui panen silmad kinni, ma otskui näeksin Teid seismas kõigi nende kaunite lillede keskel. On ju sirelite oitsemise aeg – kui väga tahaksin olla koos Teiega! [---]

4. juuli, Kotlõ:

[---] *Kirjutasite, et Te ei tea midagi minust ja minu senisest elust. Täna ma siis saadan Teile oma "Life story" [---].*

Valgre poolt joonistustega varustatud ingliskeelne, värssides "My Life Story" on väga omanäoline, vaimukuste ja väikeste fantaasiatena pigitud autobiograafia. Eluloo esimene osa käsitleb aega kuni teise maailmasõja alguseni ja lõpeb augustiga 1941, kui Valgre jõuab evakueerununa Siberisse, Kotlasesse. Teises osas kirjeldab Valgre küllalt üksikasjaliselt karmi elu tööpataljonis ja Eesti diviisi moodustamist, kus muusikakollektiivide loomine päästis tegelikult Valgre ja veel paljude eesti poiste elud.

Kirju luges **Alo Põldmäe** (järgneb)

VÄRSKE VAIMUSTUS

JAANUS VAIKSOO

kirjandustoimetaja ja õppejõud

Viimasel ajal olen juhtunud kahele kontserdile, millest saadud vaimustust on põhjust jagada. Nukuteatri saalis toimuv kontserdisari "Aken" võõrustas Andres Mustoneni ja Hortus Musicust. Rohke huumori ja elurõõmuga täidetud kava liikus hoogsalt kaugete idamaade sajanditetagusest hämarusest Euroopa klasi- sikani, pannes publiku vaimustusest särama.

Võõras linnas meeldib mulle kõige rohkem üksinda sihitult kolada. Mõnikord satub sel kombel üllatavalt hea ja siira muusika peale. Ka hiljuti õhtuses Viinis uidades ja vanu aegu meenutades juhtusin Püha Peetri kirikusse orelikontserdile. Ei mingit suurt reklaami. Lihtne oreliohtu. Julia Rüf mängis Johann Sebastian ja Carl Philipp Emanuel Bachi ning Brahmsi, mis mõjus väga tervistavalt. Ka varem on mul Viini puhul märksa sümpaatsem olnud mõnes kõrvalkvartalis toimuv kirikukontsert kui Staatsoperi glamuurne tulede sära.

